

Received: May 8, 2026

Revised: July 3, 2026

Accepted: July 14, 2026

เศรษฐกิจวัฒนธรรมชนมจีนเมืองนคร
: การกระจายรายได้และบทบาททางเศรษฐกิจในพื้นที่ ป่า เขา นา เล

Cultural Economy of Nakhon Khanom Jeen
: Income Distribution and Economic Roles in Forest, Mountain, Rice Field, and Sea Areas

สอานเนตร ทินนาม

เบญจา ทองพันธ์

จินตนา แก้ววิจิตร*

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

*ผู้ประสานงานหลัก (Corresponding Author) E-mail: jintana_kea@nstru.ac.th

Sa-angneit Tinnam

Benja Thongpun

Jintana Keawwijit*

Faculty of Management Science, Nakhon Si Thammarat Rajabhat University

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method) เปรียบปริมาณและเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาบทบาทของขนมจีนในฐานะเศรษฐกิจวัฒนธรรม 2) วิเคราะห์โครงสร้างรายได้ของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในห่วงโซ่อุปทาน 3) วัดระดับการกระจายรายได้โดยใช้ดัชนีเชิงปริมาณ และ 4) เสนอแนวทางพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่นโดยอิงทุนวัฒนธรรม กลุ่มตัวอย่างคือ ผู้ประกอบการร้านขนมจีน 11 ราย ครอบคลุมพื้นที่เขา ป่า นา และเล จังหวัดนครศรีธรรมราช ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือ ได้แก่ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์เชิงลึก เก็บข้อมูลในปีงบประมาณ 2565 วิเคราะห์เชิงปริมาณด้วยสถิติเชิงพรรณนา ดัชนีจีนิ และการเปรียบเทียบ และวิเคราะห์เชิงคุณภาพด้วย Content Analysis

ผลการวิจัยพบว่า 1) ขนมจีนมีบทบาทเป็นทุนวัฒนธรรมเชื่อมโยงเกษตรกร ผู้ค้าส่ง ผู้ประกอบการ และผู้บริโภคในชุมชน ใช้ผักเหาะพื้นถิ่นเฉลี่ยร้อยละ 69.66 2) รายได้รวมเพิ่มจาก 20,216,400 บาท เป็น 23,549,690 บาท ภายใน 12 เดือน เดบโตร้อยละ 16.49 สูงกว่าเป้าหมายร้อยละ 15 กำไรรวมเพิ่มจาก 3,691,400 เป็น 4,540,263 บาท เดบโตร้อยละ 23 อัตรากำไรสุทธิร้อยละ 19.28 มีสภาพคล่องสูงเนื่องจากใช้เงินสด 100% 3) การกระจายรายได้ในพื้นที่ร้อยละ 68.64 ผักเหาะพื้นถิ่นซื้อในพื้นที่ร้อยละ 100 ดัชนีจีนิ 0.36 (ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยประเทศไทยที่ 0.43–0.45) สะท้อนความเหลื่อมล้ำระดับปานกลาง และ 4) แนวทางพัฒนา ประกอบด้วย การพัฒนาศักยภาพเกษตรกร การพัฒนาเครือข่ายการตลาด การเสริมทักษะบัญชี การใช้ทุนวัฒนธรรม และการบูรณาการนโยบาย เพื่อสร้างเศรษฐกิจชุมชนที่ยั่งยืน

คำสำคัญ: การกระจายรายได้; ผักเหาะ; ขนมจีน; ทุนวัฒนธรรม; เศรษฐกิจวัฒนธรรม

Abstract

This mixed-method research (quantitative and qualitative) aimed to: 1) study the role of Khanom Jeen as a cultural economy; 2) analyze the income structure in the supply chain; 3) measure income distribution level using quantitative indices; and 4) propose guidelines for local economic development The sample was 11 Khanom Jeen vendors across the Mountain, Forest, Rice Field, and Sea zones of Nakhon Si Thammarat Province, selected through multistage sampling. Data were collected through questionnaires and in-depth interviews in fiscal year 2022. Quantitative data were analyzed using descriptive statistics, the Gini Index, and comparative analysis, while qualitative data were analyzed using content analysis. The findings revealed that: 1) Khanom Jeen serves as cultural capital connecting farmers, wholesalers, vendors, and consumers, with locally sourced Pak Nho accounting for 69.66% of raw materials; 2) revenue increased from 20,216,400 to 23,549,690 THB in 12 months representing a 16.49% increase and exceeding the 15% target. Total profit increased from 3,691,400 to 4,540,263 THB, representing a 23% increase, with a net profit margin of 19.28% and high liquidity from 100% cash-based operations; 3) 68.64 % of income was distributed locally (100% for indigenous Pak Nho), and the Gini Index was 0.36 (lower than Thailand's 0.43–0.45), indicating moderate income inequality; and 4) development guidelines include farmer capacity building, marketing networks, accounting skills, cultural capital utilization, and policy integration for a sustainable community economy.

Keywords: Income Distribution; Pak Nho; Khanom Jeen; Cultural Capital; Cultural Economy

บทนำ

รัฐบาลไทยกำหนดให้เศรษฐกิจฐานชุมชนและการใช้ทรัพยากรพื้นถิ่นเป็นวาระสำคัญของการพัฒนาประเทศ สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570) หมายเหตุที่ 1 และ 2 ที่มุ่งเน้น เกษตรและเกษตรแปรรูปมูลค่าสูงและการท่องเที่ยวเชิงคุณภาพ (National Economic and Social Development Council, 2022) ควบคู่กับโมเดลเศรษฐกิจ BCG (Bio-Circular-Green Economy) (National Science and Technology Development Agency, 2021) การผลักดันอาหารไทยเป็น Soft Power (Thailand Creative Content Agency, 2024) และเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) โดยเฉพาะเป้าหมายที่ 1 และ 10 (United Nations, 2015) ในด้านแนวคิดทฤษฎี เศรษฐศาสตร์วัฒนธรรมจัดให้อาหารพื้นถิ่นเป็น "ทุนวัฒนธรรม" (Cultural Capital) ที่สร้างมูลค่าเพิ่มและเสริมเศรษฐกิจชุมชน (Chanakum, 2022) Innawong (2020, 2022) ชี้ว่าวิสาหกิจ ชุมชนที่ใช้ทรัพยากรพื้นถิ่นมีศักยภาพต่อ ยอดเชิงพาณิชย์ ขณะที่ Inthapanti *et al.* (2023) และ Samlee *et al.* (2022) วิเคราะห์เพิ่มเติมว่าการพัฒนาระบบบัญชีและการจัดการต้นทุนเป็นปัจจัยสำคัญต่อความยั่งยืน ในด้านการ วัดการกระจายรายได้ ดัชนีจีนิ (Gini Index) เป็นเครื่องมือประเมินความเหลื่อมล้ำที่ยอมรับในระดับสากล ตามแนวคิด ของ Phongkitwisansin (2021) ทั้งนี้ การกระจายรายได้ระดับครัวเรือนไทยยังมีความเหลื่อมล้ำเชิงโครงสร้าง (Thepsamreung, 2019) ส่วน Sothikamjorn (2022) ชี้ว่าเครือข่ายการผลิต-การตลาดในชุมชนช่วยลดความเหลื่อมล้ำได้

การวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบวรรณกรรมพบช่องว่างทางวิชาการ (Research Gap) 3 ประการ คือ 1) งานวิจัยเกี่ยวกับขนมจีนที่ผ่านมามุ่งเน้นมิติวัฒนธรรม การท่องเที่ยว หรือสุขภาพเป็นหลัก ส่วนด้านเศรษฐศาสตร์ของอาหารพื้นถิ่นในจังหวัดนครศรีธรรมราชยังจำกัด 2) ยังไม่มีการวิเคราะห์เชิงระบบที่บูรณาการมิติสุขภาพทางการเงินของผู้ประกอบการ การกระจายรายได้ในห่วงโซ่อุปทาน และการเชื่อมโยงทุนวัฒนธรรมกับเศรษฐกิจชุมชน และ 3) ยังไม่ปรากฏการประยุกต์ใช้ดัชนีจีนิในระดับห่วงโซ่อุปทานของอาหารพื้นถิ่นเฉพาะ นอกจากนี้ จากการสำรวจและสัมภาษณ์เบื้องต้น พบว่าผู้ประกอบการและเกษตรกรเผชิญข้อจำกัดในการบริหารต้นทุน การเข้าถึงข้อมูล การกระจายรายได้ และการใช้ทุนวัฒนธรรมเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม การเลือกจังหวัดนครศรีธรรมราชและการแบ่งพื้นที่ศึกษาเป็น 4 โซนภูมิภาค ได้แก่ ป่า เขา นา และเล มีเหตุผลเชื่อมโยงกับวัตถุประสงค์การวิจัยโดยตรง กล่าวคือ จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นพื้นที่ที่มีขนมจีนเป็นอาหารพื้นถิ่นที่โดดเด่นและมีความหลากหลายของผักเหาะสูง (Office of Agricultural Economics, Nakhon Si Thammarat Province, 2023; Vayo Farm, 2023) การมี 4 โซนภูมิภาคในจังหวัดเดียวสร้างเงื่อนไขทางภูมิศาสตร์ที่เหมาะสมสำหรับการวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบระหว่างพื้นที่ (ตอบวัตถุประสงค์ข้อ 2 และ 3) แต่ละโซนมีทรัพยากรพื้นถิ่นที่แตกต่างกัน (ผักเหาะจากป่า ปลาจากเล พืชสมุนไพรจากเขา ข้าวจากนา) สอดคล้องกับเกษตรผสมผสาน (Chanakum, 2022) เหมาะสำหรับการวิเคราะห์บทบาททุน วัฒนธรรม (ตอบวัตถุประสงค์ข้อ 1) และการออกแบบแนวทางพัฒนาที่ตอบสนองความแตกต่างเชิงพื้นที่ (ตอบ วัตถุประสงค์ข้อ 4)

จากช่องว่างและบริบทข้างต้น นำสู่คำถามวิจัย 4 ข้อ คือ 1) บทบาทของขนมจีนในฐานะเศรษฐกิจวัฒนธรรมของพื้นที่เป็นอย่างไร 2) โครงสร้างรายได้ของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในห่วงโซ่อุปทานเป็นเช่นไร 3) การกระจายรายได้เหลื่อมล้ำระดับใด และ 4) แนวทางพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่นโดยอิงทุนวัฒนธรรมควรเป็นอย่างไร โดยกรอบแนวคิดบูรณาการ 3 แนวคิด คือ ทฤษฎีทุนวัฒนธรรม (Chanakum, 2022) ดัชนีจีนิ (Phongkitwisansin, 2021) และการวิเคราะห์ห่วงโซ่อุปทาน งานวิจัยนี้มีคุณค่าเชิงวิชาการ (Research Contribution) ใน 3 มิติ คือ 1) เชิงทฤษฎีขยายกรอบการวัดดัชนีจีนิจากระดับชาติสู่ระดับห่วงโซ่อุปทานของอาหารพื้นถิ่น พร้อมบูรณาการทฤษฎีทุนวัฒนธรรมกับการวิเคราะห์การกระจายรายได้ในระดับจุลภาค 2) เชิงระเบียบวิธี นำเสนอการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method) ที่บูรณาการเชิงปริมาณและคุณภาพในบริบทอาหารพื้นถิ่น และ 3) เชิงประจักษ์ สร้างองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับโครงสร้างเศรษฐกิจของขนมจีนเมืองนครในพื้นที่ 4 โซนภูมิภาค ซึ่งต่อยอดสู่การพัฒนาอาหารพื้นถิ่นอื่นในภูมิภาคได้

ผลการวิจัยเป็นประโยชน์ต่อ 1) ผู้ประกอบการในการวางแผนธุรกิจและบริหารต้นทุน 2) เกษตรกรในการพัฒนาเครือข่ายและเพิ่มรายได้ และ 3) หน่วยงานท้องถิ่นและภาครัฐในการกำหนดนโยบายพัฒนาเศรษฐกิจฐานชุมชนที่ยั่งยืนสอดคล้องกับหลักเศรษฐกิจพอเพียงและเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบทบาทของชนมจันในฐานะเศรษฐกิจวัฒนธรรม
2. เพื่อวิเคราะห์โครงสร้างรายได้ของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในห่วงโซ่อุปทานของชนมจัน
3. เพื่อวัดระดับการกระจายรายได้ในธุรกิจชนมจันโดยใช้ดัชนีเชิงปริมาณ
4. เพื่อเสนอแนะแนวทางพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่นโดยอิงทุนวัฒนธรรม

ระเบียบวิธีการวิจัย

การศึกษานี้ใช้วิธีวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method) ทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

พื้นที่ศึกษาคือจังหวัดนครศรีธรรมราช แบ่งเป็น 4 โชนภูมิประเทศ ได้แก่ เขา (อำเภอที่มีลักษณะภูมิประเทศเป็นภูเขา) ป่า (อำเภอที่มีพื้นที่ป่าและสวนสมรม) นา (อำเภอที่มีพื้นที่นาข้าวและที่ราบ) และเล (อำเภอที่มีชายฝั่งทะเล) ประชากร คือ ผู้ประกอบการร้านชนมจันที่ใช้ทรัพยากรพื้นถิ่น (ผักเหาะ ปลา เครื่องแกง) และจ้างงานคนในพื้นที่

กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ประกอบการร้านชนมจัน 11 ราย คัดเลือกแบบ Multistage Sampling ขั้นที่ 1 เก็บข้อมูลจาก 341 ร้าน ใน 114 ตำบล คัดเข้าเฉพาะร้านที่ขาย ≥ 10 กก./วัน เหลือ 221 ร้าน ขั้นที่ 2 คัดร้านที่ขาย ≥ 36 กก./วัน จัดกลุ่มตามโซน เหลือ 26 ร้าน ขั้นที่ 3 กำหนดสัดส่วนตามโซน ให้ได้ขั้นต่ำ 10 รายตามเกณฑ์แหล่งทุน ขั้นที่ 4 เกณฑ์คัดเข้า: ยินดีให้ข้อมูลตลอดโครงการ / เกณฑ์คัดออก: เลิกกิจการ ได้ 11 ร้าน กระจาย เขา 2 ป่า 2 นา 2 เล 5 ร้าน

การสร้างเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ ประกอบด้วย 3 ชุด คือ 1) แบบสอบถามข้อมูลทางการเงินและการดำเนินธุรกิจ ประกอบด้วย รายรับ รายจ่าย ต้นทุน ราคาขาย กำไร และแหล่งวัตถุดิบ พัฒนาจากงานของ Inthapanti *et al.* (2023) และ Samlee *et al.* (2022) 2) แบบสัมภาษณ์เชิงลึกถึงโครงสร้าง ครอบคลุมบทบาทของชนมจันในเศรษฐกิจวัฒนธรรม โครงสร้างห่วงโซ่อุปทาน และการใช้ทุนวัฒนธรรม และ 3) แบบบันทึกภาคสนาม สำหรับการสังเกตกระบวนการผลิต จำหน่าย และสภาพชุมชน เพื่อประกอบการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ

การทดสอบคุณภาพของเครื่องมือ

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือดำเนินการ 2 ขั้นตอน 1) Content Validity โดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน ที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านการบัญชีและการเงิน ธุรกิจชุมชน ผู้เชี่ยวชาญด้านเศรษฐศาสตร์และการกระจายรายได้ และผู้เชี่ยวชาญด้านเศรษฐกิจวัฒนธรรมและอาหารพื้นถิ่น ตรวจสอบความสอดคล้องของแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์กับวัตถุประสงค์ พร้อมให้ข้อเสนอแนะปรับปรุง 2) เครื่องมือได้รับอนุมัติจากคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในคน มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

กระบวนการเก็บข้อมูล

การเก็บข้อมูลและวิเคราะห์แบ่งตามวัตถุประสงค์ 1) วัตถุประสงค์ 1 สัมภาษณ์เชิงลึกและสังเกต วิเคราะห์เชิงคุณภาพ Content Analysis 2) วัตถุประสงค์ 2 แบบสอบถามและเอกสารบัญชี วิเคราะห์เชิงปริมาณด้วยสถิติเชิงพรรณนา 3) วัตถุประสงค์ 3 ข้อมูลปริมาณจากแบบสอบถาม วิเคราะห์ด้วยดัชนีจันและเปรียบเทียบ 4) วัตถุประสงค์ 4 สังเคราะห์ผล 1-3 ร่วมกับสัมภาษณ์เชิงลึก วิเคราะห์แบบผสมวิธี

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะตามประเภทของข้อมูล ประกอบด้วย การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยมีรายละเอียดดังนี้ 1) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ผู้วิจัยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน สำหรับอธิบายลักษณะทั่วไปของข้อมูล ใช้ดัชนีจีนิ (Gini Index) ตามแนวคิดของ Phongkitwisansin (2021) เพื่อวัดระดับความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้ และใช้การวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบ (Comparative Analysis) ระหว่างพื้นที่ 4 โชนภูมิประเทศ ได้แก่ เขา ป่า นา และเล เพื่อพิจารณาความเหมือนและความแตกต่างของโครงสร้างรายได้และการกระจายรายได้ในแต่ละพื้นที่ 2) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยดำเนินการเป็น 4 ขั้นตอน เริ่มจากการถอดเทปบทสัมภาษณ์และบันทึกภาคสนามเป็นข้อความ (Transcription) จากนั้นทำการให้รหัสข้อมูล (Coding) เพื่อจำแนกประเด็นสำคัญ ต่อด้วยการจัดหมวดหมู่ข้อมูล (Categorization) ตามความสัมพันธ์เชิงเนื้อหา และขั้นตอนสุดท้ายคือการระบุประเด็นหลัก (Theme Identification) เพื่อสังเคราะห์ข้อค้นพบสำคัญที่ตอบวัตถุประสงค์การวิจัย

ความน่าเชื่อถือของข้อมูล (Trustworthiness)

การตรวจสอบความน่าเชื่อถือใช้ Trustworthiness 4 มิติ (1) Credibility ด้วย Triangulation จากการสัมภาษณ์ การสังเกต และเอกสารบัญชี ร่วมกับ Member Checking (2) Transferability ด้วย Thick Description (3) Dependability ด้วย Audit Trail และ (4) Confirmability ด้วย Peer Debriefing

สรุปผลการวิจัย

1. บทบาทของชนมจันในฐานะเศรษฐกิจวัฒนธรรมของพื้นที่ ผลข้อ 1 ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสังเกตในพื้นที่ วิเคราะห์เชิงคุณภาพด้วย Content Analysis ชนมจัน หมายถึง อาหารพื้นถิ่นภาคใต้ที่ประกอบด้วยเส้นชนมจัน น้ำแกง และผักเหนาะเป็นเครื่องเคียง ผักเหนาะ คือ ผักสดที่รับประทานคู่ชนมจัน มีทั้งพันธุ์พื้นถิ่นและทั่วไป เช่น สะตอ ลูกเนียง ยอดมะม่วงหิมพานต์ ยอดมันปู พื้นที่ ป่า เขา นา เล ของจังหวัดนครศรีธรรมราช อดัมสมบูรณ์ เกษตรกรปลูกผักเหนาะแบบเกษตรครัวเรือนผสมผสาน (Office of Agricultural Economics, Nakhon Si Thammarat Province, 2023; Chanakum, 2022) มีทั้งพันธุ์ทั่วไปและพื้นถิ่น (Vayo Farm, 2023) ชนมจันจึงเป็นทุนวัฒนธรรมที่เชื่อมโยงเกษตรกร ผู้ค้าส่ง ผู้ประกอบการ และผู้บริโภคในชุมชน สร้างเอกลักษณ์ท้องถิ่นและความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจฐานราก

2. โครงสร้างรายได้ของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในห่วงโซ่อุปทานของชนมจัน ผลข้อ 2 ได้จากแบบสอบถามและเอกสารบัญชีของผู้ประกอบการ 11 ราย วิเคราะห์เชิงปริมาณด้วยสถิติเชิงพรรณนา อุตสาหกรรมชนมจันเชื่อมโยงตั้งแต่เกษตรกร ผู้ค้าส่ง ผู้ประกอบการ จนถึงผู้บริโภคในชุมชน โครงสร้างรายได้ประกอบด้วย ชนมจันและน้ำแกง ร้อยละ 55 ผักเหนาะร้อยละ 25 เครื่องดื่มร้อยละ 12 และสินค้าอื่นร้อยละ 8 ส่วนโครงสร้างต้นทุน ประกอบด้วยวัตถุดิบร้อยละ 60 ค่าแรงร้อยละ 20 ค่าสาธารณูปโภคร้อยละ 8 และอื่น ๆ ร้อยละ 12 หลังให้คำแนะนำจัดทำบัญชีอย่างง่าย (Inthapanti *et al.*, 2023) กำไรรวมเพิ่มจาก 3,691,400 บาท เป็น 4,540,263 บาท เติบโตร้อยละ 23

3. การวัดระดับการกระจายรายได้ในธุรกิจชนมจันโดยใช้ดัชนีเชิงปริมาณ ผลข้อ 3 ได้จากข้อมูลเชิงปริมาณ วิเคราะห์ด้วยดัชนีจีนิและเปรียบเทียบระหว่างพื้นที่ ผู้ประกอบการใช้เงินสด 100% มูลค่าธุรกิจผักเหนาะเฉลี่ยต่อร้าน 7,860 บาท/วัน อัตรากำไรสุทธิร้อยละ 19.28 สภาพคล่องสูง การวิเคราะห์กระแสเงินสด แสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สัดส่วนกระแสเงินสดในพื้นที่และนอกพื้นที่

กระแสเงินสด	ในพื้นที่	นอกพื้นที่
กระแสเงินสดจ่าย	65.45%	34.55%
กระแสเงินสดรับ	68.64%	31.36%
กำไรสุทธิที่เกิดจากผู้บริโภค	3.19%	16.09%

ที่มา: Tinnam *et al.* (2025)

จากตารางที่ 1 กำไรส่วนใหญ่เกิดในพื้นที่ ส่วนน้อยมาจากลูกค้านอกพื้นที่ (นักท่องเที่ยว/ผู้เดินทาง) ถือเป็นการดึงเงินเข้าสู่ชุมชน สะท้อนบทบาทของธุรกิจชุมชนในเศรษฐกิจฐานชุมชน

ระดับความเหลื่อมล้ำและการกระจายรายได้ในห่วงโซ่อุปทาน

ผู้ประกอบการมีอัตรากำไรสุทธิร้อยละ 19.28 เกษตรกรได้ราคาส่งตรงเฉลี่ย 25-35 บาท/กก. ผู้ประกอบการเน้นใช้ผักเหาะพื้นถิ่นปลูกเอง (เฉลี่ยร้อยละ 60-70) ทำให้ต้นทุนต่ำ นอกจากผักเหาะ ต้นทุนสำคัญอื่น ๆ ยังรวมเส้นขนมจีนและน้ำแกง

ผู้วิจัยใช้ดัชนีจีนิ (Gini Index) ตามแนวคิดของ Phongkitwisansin (2021) วัดความเหลื่อมล้ำของการกระจายกำไรในกลุ่มผู้ประกอบการ 11 ราย ดังสูตร

$$\text{Gini Index} = 1 - \sum [(X_i - X_{i-1})(Y_i + Y_{i-1})] \text{ โดยที่}$$

X_i = สัดส่วนสะสมของจำนวนผู้ประกอบการ

Y_i = สัดส่วนสะสมของกำไร

ผลการคำนวณดัชนีจีนิจากข้อมูลกำไรของผู้ประกอบการ 11 ราย แสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการคำนวณดัชนีจีนิ (Gini Index) ของผู้ประกอบการร้านขนมจีน 11 ราย

ลำดับ	ผู้ประกอบการ	กำไร (บาท)	กำไรสะสม (บาท)	X_i	Y_i	X_{i-1}	Y_{i-1}	$(X_i - X_{i-1})(Y_i + Y_{i-1})$
1	ร้านขนมจีนบ้านคุณอัน	122,501	122,501	0.090909	0.026981	0.000000	0.000000	0.002453
2	ร้านขนมจีนบ้านคุณย่า สูตรแม่เฒ่าเจิม	157,444	279,945	0.181818	0.061658	0.090909	0.026981	0.008058
3	ร้านขนมจีนสวนใหญ่น้อย	180,201	460,146	0.272727	0.101348	0.181818	0.061658	0.014819
4	ร้านขนมจีนน้องหนึ่งเส้นสด	214,276	674,422	0.363636	0.148542	0.272727	0.101348	0.022717
5	ร้านขนมจีนโกดำ	247,994	922,416	0.454545	0.203164	0.363636	0.148542	0.031973
6	ร้านขนมจีนประตูสาม	249,339	1,171,755	0.545455	0.258081	0.454545	0.203164	0.041931
7	ร้านขนมจีนลุงเมือง	475,438	1,647,193	0.636364	0.362797	0.545455	0.258081	0.056443
8	ร้านขนมจีนครัวประชาวัฒนา	499,862	2,147,055	0.727273	0.472892	0.636364	0.362797	0.075972
9	ร้านขนมจีนบ้านสวนพอเพียง ผักเพียงดิน	656,357	2,803,412	0.818182	0.617456	0.727273	0.472892	0.099123
10	ร้านขนมจีนแม่เยาว์	672,750	3,476,162	0.909091	0.765630	0.818182	0.617456	0.125735
11	ร้านขนมจีนป่าเขียว	1,064,101	4,540,263	1.000000	1.000000	0.909091	0.765630	0.160512
Σ								0.639736

ที่มา: ที่มา: Tinnam *et al.* (2025)

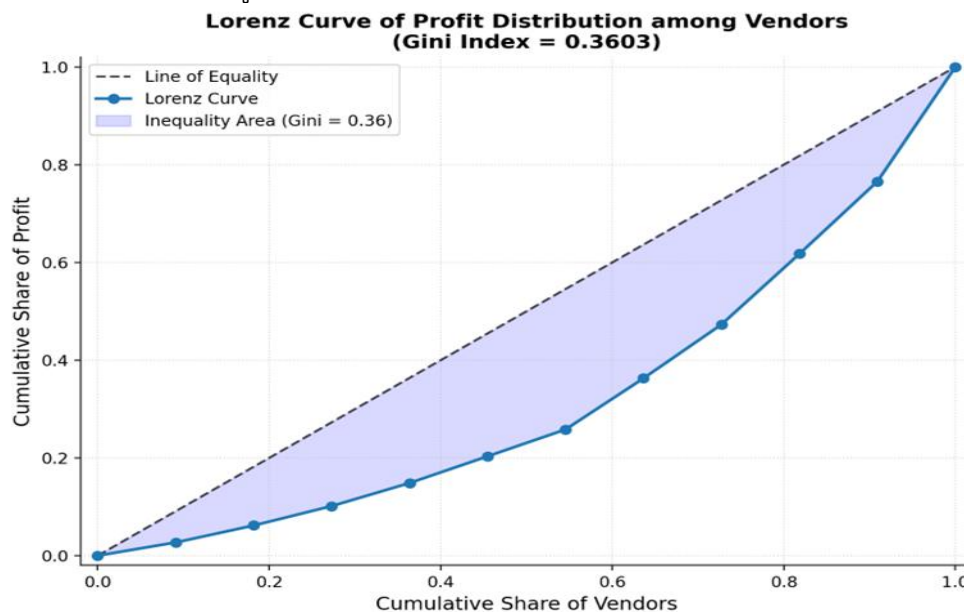
จากตารางที่ 2 ผลรวม $\sum (X_i - X_{i-1})(Y_i + Y_{i-1}) = 0.639736$ ดังนั้น

$$\text{Gini Index} = 1 - 0.639736 = 0.3603$$

ค่าดัชนีนี้ 0.36 สะท้อนความเหลื่อมล้ำระดับปานกลาง (เกณฑ์มาตรฐานสากล 0.30-0.40 = ปานกลาง) ถือว่าการกระจายรายได้มีความสมดุลในระดับที่ยอมรับได้ สอดคล้องกับ Sothikamjorn (2022) และ Thepsamreung (2019) ที่พบว่าการกระจายรายได้ในชุมชนดีขึ้นเมื่อมีเครือข่ายการผลิตและการตลาดอย่างเป็นระบบ

การกระจายกำไรของผู้ประกอบการแสดงด้วยเส้น Lorenz Curve ในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 เส้น Lorenz Curve แสดงการกระจายกำไรของผู้ประกอบการร้านขนมจีน 11 ราย
ที่มา: Tinnam *et al.* (2025)

จากภาพที่ 1 พบว่าผู้ประกอบการร้อยละ 55 ที่มีกำไรน้อยที่สุดมีกำไรรวมเพียงร้อยละ 26 ขณะที่ร้านที่มีกำไรสูงสุดมีสัดส่วนกำไรถึงร้อยละ 23

การวิเคราะห์เปรียบเทียบระหว่างพื้นที่

ผู้ประกอบการทั้ง 4 โซน ใช้ผักเหาะพื้นถิ่นเป็นหลัก สัดส่วนเฉลี่ยร้อยละ 69.66 และผักเหาะทั่วไปร้อยละ 30.34 ทำให้ต้นทุนต่ำและกำไรสูง อย่างไรก็ตาม ความเหลื่อมล้ำยังมีเนื่องจากร้านขนาดใหญ่ควบคุมการขายได้ดีกว่า ควรมีมาตรการพัฒนาเครือข่ายเกษตรกร ตลาดกลาง และทักษะบัญชี

แนวทางพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่นโดยอิงทุนวัฒนธรรม

ผลข้อ 4 ได้จากการสังเคราะห์ผลข้อ 1-3 ร่วมกับสัมภาษณ์ผู้มีส่วนได้เสีย วิเคราะห์แบบผานวนวิธี ขนมจีนและผักเหาะเป็นทุนวัฒนธรรมที่เชื่อมโยงคนในชุมชน แม้เงินหมุนเวียนในพื้นที่สูง (ร้อยละ 65-68) แต่ยังมี ความเหลื่อมล้ำเชิงโครงสร้าง ผู้ประกอบการรายย่อยขาดทักษะการบริหารต้นทุน (Anuwet, 2019; Nakyam, 2023) แนวทางพัฒนา 5 ข้อ โดยระบุกลยุทธ์และผู้มีส่วนได้เสีย 1) พัฒนาศักยภาพเกษตรกรปลูกผักเหาะปลอดสารพิษ โดยเกษตรกรอำเภอและเครือข่ายเกษตรกร (Chanakum, 2022) 2) พัฒนาเครือข่ายการตลาดท้องถิ่นและออนไลน์ ร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และ SME Bank 3) เสริมทักษะบัญชี ผ่านสถาบันการศึกษาในพื้นที่ (Chanapai, 2021; Samlee *et al.*, 2022) 4) ใช้ทุนวัฒนธรรมส่งเสริมการท่องเที่ยว ร่วมกับ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และ 5) บูรณาการนโยบาย ผ่านคณะทำงานทุกภาคส่วน เพื่อสร้างเศรษฐกิจชุมชนที่ยั่งยืน

การอภิปรายผล

อภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ที่ 1 ขนมหินและผักเหาะเป็นทุนวัฒนธรรมที่เชื่อมโยงผู้ประกอบการ เกษตรกร และผู้บริโภคในชุมชน สอดคล้องกับ Chanakum (2022) และ Innawong (2020, 2022) บทบาทของขนมหิน ในจังหวัดนครศรีธรรมราชโดดเด่นตรงที่ผักเหาะพื้นถิ่นเป็นเอกลักษณ์และเป็นช่องทางกระจายรายได้ให้เกษตรกร ฐานราก

อภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ที่ 2 รายได้เพิ่มขึ้นร้อยละ 16.49 สูงกว่าเป้าหมายร้อยละ 15 ซึ่งมาจากเกณฑ์ ของ บพท. สำหรับโครงการ Local Enterprises 2565 อย่างไรก็ตาม ต้องพิจารณากำไรควบคู่ กำไรรวมเพิ่มร้อยละ 23 สูงกว่าอัตราการเพิ่มของรายได้ สะท้อนว่าเกิดจากการบริหารต้นทุนที่มีประสิทธิภาพ กลไกอธิบายได้ว่า การอบรมบัญชี ทำให้เห็นรายรับรายจ่ายชัดเจน ลดของเสีย ควบคุมสัดส่วนวัตถุดิบ สอดคล้องกับ Inthapanti *et al.* (2023) และ Chanapai (2021) ต้นทุนไม่ได้มีเพียงผักเหาะ แต่รวมเส้นขนมหิน น้ำแกง ปลาสด เครื่องแกง และค่าแรง

อภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ที่ 3 ธุรกิจเงินสด 100% มีสภาพคล่องสูง ลดความเสี่ยงตามหลักการบริหารการเงิน ธุรกิจขนาดเล็ก (Chanaphai, 2020; Tanpracha *et al.*, 2020) และตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง (Khuarudee *et al.*, 2022; Sampat, 2022) ผู้ประกอบการ 8 ใน 11 ราย (ร้อยละ 73) ยกระดับสมรรถนะบัญชีได้ สมรรถนะประเมิน จาก 5 ระดับ ได้แก่ 1) ไม่มีบันทึก 2) บันทึกเบื้องต้น 3) จำแนกประเภท 4) วิเคราะห์ต้นทุน-กำไร 5) วางแผนและ ตัดสินใจได้ ซึ่งเชื่อมโยงกับวัตถุประสงค์ 2 และ 3 สอดคล้องกับ Anuwet (2019), Samlee *et al.* (2022), Nakyam (2023) ดัชนีจีนิ 0.36 ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยประเทศไทย 0.43-0.45 (Thepsamreung, 2019; Sothikamjorn, 2022) สะท้อน การกระจายรายได้ที่เป็นธรรม เนื่องจาก 1) วัตถุดิบจากเกษตรกรในพื้นที่ 2) ร้านมีเอกลักษณ์เฉพาะ 3) เงินสดหมุน ในพื้นที่ร้อยละ 65 (Phongkitwisansin, 2021)

อภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ที่ 4 แนวทางพัฒนา 5 ข้อจากการสังเคราะห์ผล 1-3 ร่วมกับสัมภาษณ์ผู้มี ส่วนได้เสีย เป็นกลยุทธ์ต้นทุนต่ำแต่ได้ผลสูง เหมาะกับธุรกิจเงินสดที่มีฐานลูกค้าประจำ ข้อจำกัด ได้แก่ 1) ตัวอย่าง 11 ราย 2) ระยะเวลา 12 เดือน 3) ไม่รวมปัจจัยภายนอก ในเชิงทฤษฎี ขยายการวัดดัชนีจีนิจากระดับชาติสู่ห่วงโซ่ อุปทาน ในเชิงปฏิบัติ สามารถประยุกต์ใช้กับอาหารพื้นถิ่นอื่นได้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1. ผู้ประกอบการควรใช้บัญชีอย่างง่ายวิเคราะห์รายรับ รายจ่าย ต้นทุน กำไร โดยแยกบัญชีธุรกิจกับครัวเรือน สอดคล้องกับผลข้อ 2 ที่พบว่าการทำบัญชีช่วยเพิ่มกำไรได้ร้อยละ 23
2. เกษตรกรควรพัฒนาเครือข่ายส่งวัตถุดิบให้ผู้ประกอบการโดยตรง เน้นผักเหาะพื้นถิ่นปลอดสารพิษ สอดคล้องกับผลข้อ 3 ที่พบว่าผู้ประกอบการใช้ผักเหาะพื้นถิ่นถึงร้อยละ 69.66
3. ผู้ประกอบการควรใช้ทุนวัฒนธรรม (สูตรท้องถิ่น ผักเหาะพื้นถิ่น) เป็นจุดขายในการตลาดและการ ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม สอดคล้องกับผลข้อ 1 ที่ชี้ว่าขนมหินมีบทบาทเป็นทุนวัฒนธรรมที่สร้างมูลค่าเพิ่ม
4. การนำข้อเสนอแนะไปใช้ควรใช้กระบวนการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) ระหว่างผู้ประกอบการ เกษตรกร นักวิจัย และหน่วยงานท้องถิ่น ทั้งนี้ผู้ประกอบการ 11 รายในงานวิจัยนี้ได้มีส่วนร่วม ในการปรับใช้ข้อเสนอแนะระหว่างการเก็บข้อมูลและการอบรมบัญชี

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. หน่วยงานท้องถิ่นและ บพท. ควรขยายโครงการพัฒนาทักษะบัญชีสำหรับผู้ประกอบการอาหารพื้นถิ่นอื่น โดยประยุกต์ใช้รูปแบบที่ได้ผลกับ 11 รายในงานวิจัยนี้
2. ภาครัฐควรสนับสนุนการจัดตั้งตลาดกลางวัตถุดิบพื้นถิ่นที่เป็นธรรม เพื่อให้เกษตรกรและผู้ประกอบการ ซื้อขายโดยตรง รักษาการกระจายรายได้ (Gini 0.36) ตามผลข้อ 3

3. องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ควรบรรจุขนมจีนเมืองนครเป็นทุนวัฒนธรรมในแผนพัฒนาเศรษฐกิจ
สร้างสรรค์และการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ตามผลข้อ 1 ที่เชื่อมโยงเกษตรกร ผู้ประกอบการ และผู้บริโภค

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต

1. ขยายขอบเขตไปยังอาหารพื้นถิ่นอื่น เช่น ข้าวยา น้ำพริก เพื่อเปรียบเทียบโครงสร้างการกระจายรายได้
ทดสอบว่ารูปแบบ Gini 0.36 เกิดเฉพาะขนมจีนหรือใช้กับอาหารอื่นได้

2. ศึกษาในระยะยาว 3-5 ปี (Longitudinal Study) ประเมินความยั่งยืนของอัตรากำไร 19.28% และดัชนี
จีนิ 0.36

3. พัฒนาตัวแบบเศรษฐมิติ (Econometric Model) คือ Multiple Regression Model โดยใช้ตัวแปรอิสระ
ได้แก่ ระดับการใช้ทุนวัฒนธรรม สัดส่วนซื้อวัตถุดิบในพื้นที่ ระดับสมรรถนะบัญชี ตัวแปรตาม คือ อัตรากำไรและดัชนี
การกระจายรายได้ เพื่อเป็นเครื่องมือคาดการณ์เศรษฐกิจชุมชน

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณหน่วยบริหารจัดการทุนด้านการพัฒนาระดับพื้นที่ (บพท.) ปีงบประมาณ 2565
และผู้ประกอบการร้านขนมจีน 11 ราย ที่ให้ความร่วมมือ

References

- Anuwet, A. (2019). The development model of entrepreneur competencies in the auto parts
manufacturing industry. *Journal of Digital Business and Social Sciences*, 9(1), 1-17. (in Thai)
- Chanakum, N. (2022). Building the potential of new generation farmers through integrated farming:
A case study of Ban Lam Daeng, Hantapao Sub-district, Wang Noi District, Phra Nakhon Si
Ayutthaya Province. *Journal of MCU Social Development*, 7(2), 1-11. (in Thai)
- Chanapai, A. (2021). Knowledge management for upgrading household accounting at Ban Pruerung
Community, Cheua Phloeng Sub-district, Prasat District, Surin Province. *Journal of
Community Development and Quality of Life*, 9(1), 51-62. (in Thai)
- Chanaphai, T. (2020). *Financial management* (4th ed.). Thanathat Printing. (in Thai)
- Innawong, B. (2020). *Financial health analysis: Building a value-added strategy for businesses to
support the survival of community enterprises*. ThaiTimeNews.
<https://www.thaitimenews.com/content/18274> (in Thai)
- Innawong, B. (2022). *Development of agricultural processing products to support commercial
extension and create a sustainable model for driving processed agricultural products in
the Thai context, Phase 2: Targeted research program responding to urgent national needs
in the food sector*. Agricultural Research Development Agency (Public Organization).
(in Thai)
- Inthapanti, P., Suknu, P., Chanthrawong, J. & Nuanlaong, P. (2023). Development of accounting
systems and production cost management to upgrade community products of the Ban
Nikhom Community Enterprise Group, Mueang District, Surat Thani Province. *Journal of
Academic Research*, 6(4), 145-162. (in Thai)

- Khuanrudee, H., Srimaitri, M. & Tamseewan, O. (2022). Personal financial planning based on the sufficiency economy philosophy of people in Kham Hai Yai Sub-district, Don Mod Daeng District, Ubon Ratchathani Province. *Journal of Management and Development, Ubon Ratchathani Rajabhat University*, 9(1), 107-122. (in Thai)
- Nakyam, N. (2023). Risk management for organizational success: Applying the business model canvas in risk identification. *MBA-KKU Journal*, 16(1), 124-139. (in Thai)
- National Economic and Social Development Council. (2022). *The Thirteenth National Economic and Social Development Plan (2023–2027)*. Office of the Prime Minister. (in Thai)
- National Science and Technology Development Agency. (2021). *Bio-Circular-Green Economy Model (BCG): National agenda for sustainable development*.
<https://www.nstda.or.th/thaibioeconomy/bcg-concept.html> (in Thai)
- Office of Agricultural Economics, Nakhon Si Thammarat Province. (2023). *Agricultural area data*.
<https://www.opsmoac.go.th/nakhonsithammarat-dwl-files-451191791956> (in Thai)
- Phongkitwisansin, S. (2021). *Measurement and modeling in economics for income distribution analysis* (2nd ed.). Chulalongkorn University Press. (in Thai)
- Samlee, O., Srikan, K. & Romyen, J. (2022). Guidelines for financial management and the development of accounting models for community enterprises in Chawang District, Nakhon Si Thammarat Province. *Journal of Management Technology*, 3(1), 1-23. (in Thai)
- Sampat, S. (2022). Personal financial planning of working-age population in Chonburi Province. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, 7(3), 218-234. (in Thai)
- Sothikamjorn, S. (2022). A study on income distribution inequality in Thailand. *Journal of Roi Et Rajabhat University*, 16(2), 210-218. (in Thai)
- Tanpracha, R., Srisopachit, P., Krimjai, N. & Deesukanan, C. (2020). Causal relationship of factors influencing financial management capability of small and medium enterprises: A case study of agricultural machinery business in Thailand. *Ph.D. in Social Sciences Journal*, 10(1), 282-296. (in Thai)
- Thailand Creative Content Agency. (2024). *National Soft Power Strategy: 11 Target Industries*.
<https://thacca.go.th/about/> (in Thai)
- Thepsamreung, A. (2019). A study of income distribution in Thailand: A case study of household income inequality coefficient, 2009-2017. *Journal of Social Development*, 21(1), 41–58. (in Thai)
- United Nations. (2015). *Transforming our world: The 2030 Agenda for Sustainable Development*.
<https://sdgs.un.org/2030agenda>
- Vayo Farm. (2023). *Classification of field crops, horticultural crops, and economic crops*.
<https://farm.vayo.co.th/blog/field-crops-horticulture-economic-crops/> (in Thai)

ผู้เขียน

อาจารย์สอางเนตร ทินนาม

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

เลขที่ 1 หมู่ที่ 4 ตำบลท่าจั่ว อำเภอมะเขีง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80280

E-mail: sa-angneit_tin@nstru.ac.th

อาจารย์จินตนา แก้ววิจิตร

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

เลขที่ 1 หมู่ที่ 4 ตำบลท่าจั่ว อำเภอมะเขีง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80280

E-mail: jintana_kea@nstru.ac.th

อาจารย์เบญจา ทองพันธ์

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

เลขที่ 1 หมู่ที่ 4 ตำบลท่าจั่ว อำเภอมะเขีง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80280

E-mail: benja_tho@nstru.ac.th

